

บทวิจารณ์หนังสือ : La représentation du discours autre : un champ multiplement hétérogène

ดร.กิตติพล จูโนทัย

Authier-Revue; Jacqueline. (2004). La représentation du discours autre : un champ multiplement hétérogène. in **Le discours rapporté dans tous ses états**. Paris: Harmattan. pp. 35-53.

บทความเรื่อง La représentation du discours autre : un champ multiplement hétérogène ซึ่งอาจแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า การนำเสนอวาทกรรมอื่น: ขอบเขตการศึกษาที่หลากหลาย เป็นบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือรวม บทความชื่อ Le discours rapporté dans tous ses états ตีพิมพ์เมื่อปี 2004 และเขียนโดย Jacqueline Authier-Revue นักภาษาศาสตร์ด้านการวิเคราะห์วาทกรรมชาวฝรั่งเศส บทความชิ้นนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรกกล่าวถึงขอบเขตของการนำเสนอวาทกรรมอื่นในกรอบของอภิวาทกรรม (Métadiscours) ในส่วนนี้ Authier-Revue กล่าวถึงอภิภาษา (Métalangage) ชนิดต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของอภิภาษาธรรมชาติที่สามารถอธิบายตัวเองได้ (Réflexivité) ทั้งในระดับอภิภาษา (Métalinguistique) และอภิวาทกรรม (Métadiscours) ซึ่งสามารถแบ่งย่อยออกได้ 2 ประเภทเช่นกันคือ อภิวาทกรรมเกี่ยวกับวาทกรรมอื่น (Métadiscours sur un discours autre) และอภิวาทกรรมเกี่ยวกับวาทกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ (Métadiscours sur le discours en train de se faire) นอกจากนี้ Authier-Revue ยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการใช้อภิวาทกรรมทั้ง 2 นี้ อย่างละเอียด

ส่วนที่สองกล่าวถึงรูปแบบการนำเสนอวาทกรรมนอกที่ที่หลากหลายและข้ามข้อจำกัดของไวยากรณ์ซึ่งจำกัดรูปแบบการนำเสนอวาทกรรมนอกในกรอบของโครงสร้างประโยคที่ใช้ในการนำเสนอคำพูดของผู้อื่น (Discours rapporté) Authier-Revue แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอวาทกรรมนอกนั้นมีกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการนำเสนอ ต่างๆ ดังนี้

1. ผู้พูดพูดถึงวาทกรรมอื่นโดยการนำวาทกรรมอื่นมาเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมของตนเองด้วยการตีความและนำเสนอในรูปแบบประโยควิจาณะรอง (Discours indirect) เช่น *Il a dit qu'il venait.*
2. ผู้พูดพูดถึงวาทกรรมอื่นโดยการนำข้อความส่วนหนึ่งของวาทกรรมอื่นมาแทรกอยู่ในวาทกรรมของตนเองและนำเสนอในรูปแบบประโยควิจาณะตรง (Discours direct) เช่น *Il proclame : « Je suis heureux. »*
3. ผู้พูดอ้างถึงวาทกรรมอื่นในฐานะที่มาของข้อมูลที่ผู้พูดตีความ (Modalisation du discours second) เช่น *Il est, enfin c'est lui qui le dit, bien placé aux élections.*
4. ผู้พูดพูดด้วยคำจากวาทกรรมอื่น ด้วยการยืมคำจากวาทกรรมอื่นมาแสดงในวาทกรรมของตนเอง (Modalisation autonymique d'emprunt) เช่น *X, j'emprunte, je reprends ces mots à Extérieur (...)*

แต่ละรูปแบบการนำเสนอนี้ยังมีรูปแบบโครงสร้างที่แบ่งย่อยได้หลากหลาย ตั้งแต่รูปแบบที่ชัดเจนที่สุด ด้วยการใช้โครงสร้างประโยคบางชนิดและ/หรือการใช้เครื่องหมายต่างๆ ไปจนถึงรูปแบบที่กำกวมที่สุดซึ่งต้องอาศัยการตีความ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ส่วนที่สามกล่าวถึงระบบภาษากับถ้อยคำ ในส่วนนี้ Authier-Revuz ยกแนวคิดเรื่องการตีความสัญญาะในระดับระบบภาษาและในระดับวาทกรรมของนักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศส Émile Benveniste มาอ้างอิง และศึกษาโครงสร้างสัญญาะ ในสถานะต่างๆ ได้แก่

1. สัญญาะในสถานะปรกติ (Signe standard) ที่ถูกใช้ทั่วไปเพื่อพูดถึงสิ่งที่อ้างถึงทั่วไป มีบทบาททางวิจิวิภาค และวากยสัมพันธ์ปรกติ และมีโครงสร้างสัญญาะปรกติประกอบด้วยตัวชี้ความหมาย/ความหมายที่บ่งชี้ (signifiant/signifié) เช่น *C'est quelqu'un qui surnage en toutes circonstances.*
2. สัญญาะที่ถูกอ้างถึงเพื่อพูดถึงตัวสัญญาะเอง -อัตตะสัญญาะ- (Signe autonyme) มีบทบาททางวิจิวิภาค และวากยสัมพันธ์เหมือนกับค่านามเพศชายเอกพจน์ และมีโครงสร้างสัญญาะที่ซับซ้อนกว่าสัญญาะปรกติประกอบด้วยตัวชี้ความหมาย/(ตัวชี้ความหมาย/ความหมายที่บ่งชี้) เช่น « Surnage » rime avec « carnage ».
3. สัญญาะที่ถูกใช้และถูกอ้างถึงในเวลาเดียวกัน (Modalisation autonymique) คือใช้เพื่อพูดถึงสิ่งที่อ้างถึงทั่วไป และพูดถึงตัวสัญญาะเองด้วยในเวลาเดียวกัน มีบทบาททางวิจิวิภาคและวากยสัมพันธ์ปรกติ และมีโครงสร้างซับซ้อน ที่รวมโครงสร้างของสัญญาะปรกติและอัตตะสัญญาะรวมกัน (ตัวชี้ความหมาย/ความหมายที่บ่งชี้)/ความหมายที่บ่งชี้ เช่น *Une seule scéme surnage, si l'on ose écrit, celle de la piscine.*

ส่วนสุดท้ายกล่าวถึงความหลากหลายที่ปรากฏ (Hétérogénéité montrée) และความหลากหลายในองค์ประกอบ (Hétérogénéité constitutive) ของวาทกรรม ความหลากหลายที่ปรากฏหมายถึงรูปแบบประโยคชนิดต่างๆ หรือเครื่องหมายวรรคตอนบางชนิดเช่น อัญประกาศ ที่ช่วยให้ผู้ฟังทราบว่าบางส่วนของประโยคของผู้พูดมาจากวาทกรรมอื่น ส่วนความหลากหลายในองค์ประกอบเป็นการตีความคำหรือกลุ่มคำที่ผู้พูดใช้ว่ามาจากวาทกรรมอื่น โดยAuthier-Revuz ได้แนวคิดที่ว่าคำทุกคำที่ผู้พูดใช้ในวาทกรรมของตนนั้นเป็นคำที่เคยใช้มาก่อนในวาทกรรมอื่นจากนักภาษาศาสตร์ชาวรัสเซีย Michail Bakhtine นักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศส Roland Barthes และ Michel Pécheux ดังนั้นเมื่อผู้พูดใช้คำใดๆ ก็ตาม คำๆ นั้นจะมีความหมายนอกเหนือไปจากความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อ โดยจะมีความหมายของคำในวาทกรรมอื่นติดมาด้วย โดยที่ผู้พูดจะจงใจหรือไม่ก็ตาม ผู้ฟังซึ่งมีความทรงจำถึงคำๆ นั้นในวาทกรรมอื่นร่วมกับหรือต่างจากผู้พูดก็จะสามารถจดจำ และระบุได้ว่าคำๆ นั้นเป็นคำที่ผู้พูดยืมมาจากวาทกรรมอื่นและสามารถตีความหมายของคำๆ นั้นได้ตามบริบทปัจจุบัน และจากวาทกรรมอื่นได้ด้วย

ความน่าสนใจของบทความนี้คือมุมมองการวิเคราะห์วาทกรรมเพื่อหาร่องรอยและกระบวนการนำเสนอวาทกรรมอื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจสารที่ผู้พูดสื่อออกมาโดยใช้รูปแบบโครงสร้างภาษาแบบต่างๆ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยังไม่ค่อยแพร่หลายในประเทศไทยนักเนื่องจากตัวบทความเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส จึงมีนักวิจัยจำนวนไม่มากที่เข้าถึงข้อมูลและสามารถนำแนวคิดที่ Authier-Revuz เสนอมาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์วาทกรรมรอบตัว เช่น มีผู้พูดหลายคนในปัจจุบันนำข้อความ “เอาอยู่” ที่ผู้พูดคนหนึ่งใช้ในช่วงสถานการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ปี 2553 มาใช้ในบริบทต่างๆ ทั้งในวาทกรรมการเมือง วาทกรรมโฆษณา ฯลฯ ซึ่งผู้ฟังที่มีความทรงจำร่วมกับผู้พูดที่นำข้อความนี้มาใช้ ก็จะนึกถึงความหมายของข้อความ บริบทที่ใช้ในวาทกรรมต้นกำเนิดได้ เป็นต้น แม้ว่าบทความเรื่อง La représentation du discours autre : un champ multiplement hétérogène จะเผยแพร่มาร่วม 10 ปีแล้วแต่แนวคิดที่นำเสนอแล้วยังคงทันสมัย และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้นักวิจัยในปัจจุบันนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรมต่อไป
